

Curriculum Daniely Vokolkové

„Od počátku bylo pro ni charakteristické, že všechno dělala s plným nasazením, obor považovala za životní volbu; nebyla efektní diskutér, spíše se dotazovala a otázkami provokovala. Umění jí také nikdy nebylo žádnou nadstavbou nebo předmětem kavárenských nebo hospodských diskusí, jak tomu tak často bývalo v naší generaci...“

Mojmír Horyna, 2009

Daniela Vokolková, rozená Durchánková se narodila v Českých Budějovicích 14. října 1944 manželům Martě a Františku Durchánkovým jako druhorozené dítě. Bratr Ivo zemřel ještě před jejím narozením. Středoškolská studia absolvovala ve svém rodném městě a vzápětí po maturitní zkoušce v roce 1962 začala pracovat v kulturní rubrice Jihočeské pravdy. Poté, co otiskla reakci na tehdy aktuální projev N. S. Chruščova zaměřený proti abstraktnímu modernímu umění (Chruščovova reakce na výstavu abstraktního umění v Moskvě) a obešla mechanismus cenzury, byla z deníku vyhozena pro ztrátu důvěry. Od trestního stíhání bylo nakonec upuštěno.

Vzhledem k pokračující liberalizaci politického systému byla i se „škrálopem“ zakrátko nato přijata ke studiu dějin umění na Filozofickou fakultu, avšak do Brna (1964), ale už na jaře následujícího roku přestoupila do Prahy. Po ukončení studia v roce 1969 nastoupila na místo ředitelky Městského muzea v Jaroměřu. V této pozici se soustředila na utřídění fondů, strukturování depozitářů, uměleckohistorické a ikonografické určení všech předmětů – mnohdy poprvé se tak stalo v případě děl sakrální povahy, která byla dosud v muzeu zcela nepochopena. Po odchodu do Prahy v roce 1971 pak již výhradně působila v památkové péči; od roku 1972 v Pražském středisku památkové péče a od roku 1975 ve Státním ústavu památkové péče a ochrany přírody, později SÚPP. Zaměřovala se především na faktické zachování tehdy nejvíce ohrožených, chátrajících církevních nemovitých památek. Jako jeden z mnoha případů lze jmenovat záchranu barokního špitálu v Kostelci nad Černými lesy s již vydaným demoličním výměrem, která ji stála mnoho sil a kvůli níž několikrát málem přišla o místo.

1

Po celou dobu normalizace se s osobním nasazením pouštěla do záchrany kaplí a kostelů a snažila se co nejpodrobněji dokumentovat sakrální stavby, kterým hrozil brzký a zcela bezdůvodný odstřel namísto běžných oprav a pravidelné údržby vzácné architektury – např. kostel sv. Barbory ve Valkečicích či kostel sv. Bartoloměje s přilehlou kaplí Panny Marie v Rychnově na Děčínsku.

Když spolu se změnou politických poměrů v roce 1989 zaregistrovala průvodní jev nově nabyté svobody – drancování movitého kulturního dědictví –, vytvořila v SÚPP z týmu tehdejších studentů katedry dějin umění (Petr Bašta, Markéta Vlčková, Šárka Radostová, Michaela

Obr. 1. Daniela Vokolková na začátku 70. let, kdy nastoupila do památkového ústavu. Foto: autor neznámý (archiv autorky).

Ottová, Petra Červinková, Petr Svojanovský, Blanka Litvajová) a dvojice kolegů (Radovan Chmel, Karel Dědek) nové oddělení ochrany movitých kulturních památek, zaměřené na ochranu nejohroženějšího církevního majetku před krádežemi. Začalo se s vývojem nové databáze doplňující Ústřední seznam kulturních památek, vznikl ikonografický třídník pro budoucí portál ArtGuard. V té době se stala spoluautorkou zákona 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů

kulturní hodnoty. K tomu bylo zapotřebí konstitovat zcela nové metodologické postupy, využít moderních elektronických technologií, modifikovat legislativu apod. Daniele se s mladými kolegy podařilo zachránit mnoho významných uměleckých děl, a tak zároveň zkřížit zájmy kriminalizovaného obchodu se starožitnostmi. Jestliže však v předchozím politickém režimu bylo třeba osvědčovat při ochraně kulturního dědictví zásadovost, nové podmínky si bohužel žádaly téměř autodestruktivní občanskou statečnost. Tehdejší ředitel památkového ústavu v nedávné vzpomínce lapidárně konstatoval, že byla z jeho pohledu obdivuhodnou a statečnou zachránkyní hodnot a zároveň „neřízenou střelou“¹.

V roce 1998 byla ze Státního ústavu památkové péče propuštěna „pro nadbytečnost“ po odmítnutí podmínky skoncovat v plném rozsahu s dosavadní ochrannou činností a věnovat se výhradně badatelské práci. Přesto se nadále snažila pokračovat v původních aktivitách. Od téhož roku až do odchodu do důchodu o sedm let později působila v pilotním pracovišti památkové péče na místě diecézního konzervátora při Arcibiskupství pražském. V roce 2002 ukončila doktorandské studium a získala titul Ph.D. Tématem její disertační práce byl ucelený výzkum dějin premonstrátského kláštera v Želivě. Mimořádně obsáhlé dílo, přesahující běžné disertační práce záběrem, hloubkou i kvalitou a myšlenkovou obsažností, by i dnes obstálo na knižním trhu badatelsky hodnotných, a přesto čtenářsky přístupných publikací.

V rámci svého působení na arcibiskupství nadále spolupracovala s Národním památkovým ústavem zejména při výměně fotodokumentace z terénních průzkumů vydrancovaných památek, dále pak při předávání podkladů pro zahájení policejních šetření při dohledávání starožitností u nás i v zahraničí, ale i v případě chaotických svozů.

Počátkem roku 2006 se v církevních kruzích objevily snahy o propuštění Daniely z arcibiskupství; nevole pramenila z její urputné snahy ochraňovat církevní památky i ve velmi komplikovaných případech. Důvodem byl opět její nekompromisní smysl pro spravedlnost. V této frustrující situaci přijala nabídku ministra kultury Vítězslava Jandáka (ve funkci v letech 2005–2006) a nastoupila na MK ČR jako ředitelka odboru ochrany movitých památek. Jen tak mohla pokračovat ve své horečné práci. Neúnavnou zarputilost zastavilo až sedm ran tupým předmětem v oblasti hlavy v srpnu 2006; okolnosti se policii nepodařilo nikdy vypátrat. Jisté je, že ke zranění došlo cizím zaviněním. Dlouhé tři roky ji při bazální životě

držela obětavá péče dcer a v posledních měsících pak sester vincentek v Domě pro přestálé kněze a jejich matky ve Staré Boleslavi. Přestože nebyla ani přestálým knězem, ani matkou kněze, církev tímto privilegovaným přijetím alespoň nepřímo vzdala hold její oběti na poli boje s rozkradači sakrálních památek.

Zemřela v sobotu 23. ledna roku 2009 krátce po poledni v nemocnici Na Bulovce, kam byla dva dny před smrtí ze Staré Boleslavi převezena.

Rekviem za Danielu Vokolkovou bylo se všemi poctami slouženo v kostele sv. Havla na Starém Městě pražském. Při posledním rozloučení o jejích pevných morálních zásadách a přínosu k záchraně kulturního dědictví mluvili P. Vladimír Kellnar, P. Jan Pražan SI a prof. Mojmir Horyna, který ji ve své smuteční řeči jmenoval novodobou mučednicí památkové péče.

V pravé poledne byla Daniela Vokolková za mohutného vyzvánění kostelních zvonů vynesena z kostela k převozu do rodinné hrobky v Českých Budějovicích.

„Příběh života Daniely Vokolkové nemá tedy happyend – byl by až pobídkou k shakespearovskému hořkému konstatování o podobě světa, ve kterém opravdovost a poctivost jsou vydány napospas ubohosti a zlobě, jak říká těchto několik veršů, vytržených ze sonetu č. 66:

... zlatý vavřín poct na hlavách nehodných
a dokonalost pak budící už jen smích
a jazyk umění vrchností mrzačený
a blbost, doktorský radící rozumu.
A příměst, zvanou dnes hloupostí bez vší ceny
A dobro zajaté a otročící zlu...“²

Výběrová bibliografie Daniely Vokolkové

Objev neznámého pozdně gotického oltáře v Jaroměři, in: *Minulost Jaroměře* 2, Jaroměř 1971, s. 161–164.

Itálie, Čechy a střední Evropa. Zpráva o konferenci pořádané Katedrou dějin umění a estetiky FF UK, prosinec 1983, in: *Památky a příroda* IX, 1984, č. 6, s. 148–151.

K ikonografii výzdoby kostela sv. Klimenta (Poznámkový výzkum na okraj braunovské výstavy), in: *Umění* XXXII, 1984, č. 2, s. 132–139.

Karel Josef Hiernle – sochař dozrívajícího velkého slohu, in: *Barokní umění a jeho význam v české kultuře. Sborník sympozia NG v Praze k poctě O. J. Blažičky pořádaného roku 1986*, Praha 1991, s. 47–54.

Nová připsání v Braunově řezbářském díle,

in: Milena Freimanová (ed.), *Matyáš Bernard Braun: 1684–1738*, Praha 1988, s. 134–142.

Prachalice, Praha 1992, 2. vydání 1995.

Anežka hostila Vídeň, *Zprávy památkové péče* LII, 1992, č. 6, s. 37–38.

Mučedník z povědného tajemství – sv. Jan Nepomucký, Praha 1993.

Skvosty umění chované v Sasku. Na okraj salzburské výstavy, *Zprávy památkové péče* LIII, 1993, č. 4, s. 167.

Ikonografický kód pro počítačový program MAC ART PRO, Praha 1993–1995.

Portrétní galerie želivských opatů: barokní obraz dějin kláštera, *Zprávy památkové péče* LX, 2000, č. 3, s. 71–77.

Jan Želivský a ikonofobie v praxi husitského i pozdějšího ikonoklasmu, Praha 2000.

Kopie slovenské *Miraculosa* ve Weissenau, in: *Bibliotheca Strahoviensis* 4–5, 2001, s. 258–262.

Po stopách Jäckelových soch v Želivě, *Zprávy památkové péče* LXIII, 2003, č. 4, s. 256–266.

Půst očí – pastva pro oči (recenze), *Zprávy památkové péče* LXVI, 2006, č. 4, s. 77.

Zákon a stavovská čest, in: *Zabezpečení památkových objektů, sborník odborného semináře konaného 24. 2. 2000 Společností pro technologie ochrany památek*, Praha 2000.

Neholme se sami aneb výzva k odpovědnému přístupu ke kulturnímu dědictví, in: *Dějiny umění v české společnosti: otázky, problémy, výzvy. Příspěvky přednesené na Prvním sjezdu českých historiků umění*, Praha 2004, s. 266–269.

Formy obrazburstwa, in: *Sacrum i sztuka, zycie i sztuka*, Czenstochowa 2004, s. 31–39.

Novinové články publikované především v 90. letech na téma ochrany mobiliářů před krádežemi.

Zpracovala

Bc. Klára VAŇÁKOVÁ

NPÚ, Generální ředitelství v Praze

■ Poznámky

1 Jakub Bachtík – Vít Jesenský, Josef Štulc: I takhle vypadal veselý život památkáře, in: Jakub Bachtík (ed.), *Památková péče na zapřenou. Pamětnická svědectví o ochraně památek v časech pozdního socialismu*, Praha 2023, s. 87.

2 Mojmir Horyna, citace ze smutečního proslovu, 2009.